

FRA NOTITSBOGEN.

SMAA ORNITHOLOGISKE MEDDELELSER

VED

O. G. PETERSEN.

I et Tidsskrift som dette, der repræsenterer en Forening, hvis Medlemsliste — jeg kunde fristes til at sige heldigvis — er saa overmaade uensartet, er det ogsaa naturligt, at Indholdet maa være af meget forskellig Støbning. Efterfølgende Smaa-meddelelser indrangerer sig i den lettere Genre og maa betragtes som Lejlighedsprodukter, fremkomne under Forfatterens Færden som Botaniker i den fri Natur, nogle af dem noterede efter Avis-meddelelser; af den sidste Kategori har jeg selvfølgelig udeladt, hvad jeg allerede forefandt optaget i Kjærbølling eller i ornithologiske Afhandlinger; en eller anden Gengangere kan maaske alligevel være løbet med. Jeg interesserer mig mest for det Slags Iagttagelser, der kan gøres uden at skyde Fuglene og uden at plyndre Rederne, og det er med en vis Tilfredsstillelse, jeg lægger Mærke til, at der efterhaanden synes at være ikke saa faa, der deler dette Synspunkt. Et Par af Optegnelserne fra 60'erne skyldes en vis Stud. polyt. O. Møller, der senere blev bosat i Indien og som var en meget interesseret og sikkert fuldstændig paalidelig Iagttagere. De er mærkede O. M. Jeg har undertiden fremført Tvivlsmaal eller ligefrem formuleret Sætningerne som Spørgsmaal. Af saadanne vil der altsaa findes flere, og det skulde være mig kært, om der kunde falde et eller andet Svar af paa dem. Jeg har ordnet Stoffet efter Fuglenes Navne og fulgt Wings Opstilling¹ og den af ham anvendte Nomenklatur i dette Tidsskrifts 1ste Bind.

Mergus merganser, Stor Skallesluger. Blev i Slutningen af 50'erne i forrige Aarhundrede fundet ynglende i et hult Træ i Skovene ved Sorø.

Rallus aquaticus, Vandrixen. Fugle, som man vanskelig faar at se, er det af særlig Vigtighed at kunne kende paa Stemmen. Til de Fugle, som holder sig meget skjult, hører Vandrixen, men den er let at kende for Øret, hvad jeg i mine unge Dage havde god Erfaring for fra Flommen ved Sorø. Naar man pas-

¹ Dog med en enkelt, i Omstændighederne begrundet, Undtagelse (se S. 135).

serede denne ved Aftentid, var Rixens ejendommelige skarpe »Vuitt« ikke til at forveksle med andet. Jeg havde et bestemt Indtryk af, at Stemmen bedst kunde karakteriseres ved den Lyd, der frembringes, naar man slaar raskt med en Svippert gennem Luften, eller som det senere er udtrykt i den tyske Litteratur »indem man mit einer schlanken Gerte einen schnellen kräftigen Hieb durch die Luft führt«.

Grus cinerea, Trane. I Sommeren 1866 blev en Trane skudt bort af en Flok paa 7 Stykker ved Assendrup ved Ringsted (O. M.).

Actitis hypoleuca, Mudderklire. Det er mig ikke rigtig klart — efter Angivelserne —, hvorvidt denne Fugl er almindelig hos os om Sommeren eller ikke. Som Steder, hvor jeg har truffet den ved Midsommertid, kan nævnes: Aaen ved Endrupholm (1 Mil N. f. Bramminge), hvor den allerede af Teilmann er angivet som ynglende (i Haven), Storaen tæt udenfor Holstebro og Vorsaa i Vensyssel. Navnlig sidste Sted var den jevnlig at se og høre (1904), saa den ligesom kom til at høre med til denne ualmindelig smukke Aa's Fysiognomi. Den hører til de Fugle, hvis Stemme er bleven overmaade godt karakteriseret ved en Bogstavbetegnelse. Naar der i 2den Udg. af Kjærbølling siges: »Dens viddlydende Stemme klinger højt og pibende«, giver dette ikke synderlig Oplysning. Men naar der hertil i 1ste Udg. er føjet: »som et flere Gange gentaget »Tidihidi«,« er dette meget betegnende.

Sterna hirundo, Terne. I sin Afhandling: Schilderung eines zoologischen Ausfluges zu den Inseln im Kattegatte im Julius 1824« (Ornis, 2det Hft. 1826 S. 165) siger Fr. Faber om *Sterna hirundo*, at den »maaske slet ikke forekommer i det egentlige Danmark«. Dette maa vel bero paa, at der med *St. hirundo* mentes noget andet end nu (Temminck som Autor til Navnet og ikke Linné?).

Botaurus stellaris, Rørdrum. Ved Faaborg er skudt en Rørdrum, der i flere Aar havde opholdt sig og ynglet ved Sundet dér (noteret 1865). »*Ardea stellaris* blev d. 9 Aug. af G. Krüger til Lidsø ved Rødby skudt i det til Gaarden hørende inddæmmede Land, det første Eksempel, som i Mands Minde er bleven nedlagt paa Lolland« (Dagstelegrafen 15 Aug. 1879). Den sidste Bemærkning passer dog ikke.

Ciconia alba, Stork. I Kjærbølling S. 470 nævnes nogle faa Eksempler paa særlig tidlig Ankomst af Storke. Til disse kan

følgende føjes: I sidste Halvdel af Februar 1865 er en Stork set paa Gl. Kongevej (Kilden ikke noteret, Oplysningen maaske derfor værdiløs). Storke er ifølge »Kallundborg Avis« i disse Dage set i Kallundborg-Egnen (Aalborgposten 23 Marts 1868). Igaar viste 2 Storke sig ved Ballerup (Dagbladet 23 Marts 1897). Fem Storke saas igaar Formiddags komme flyvende i Følge. De satte Kursen over Kalvebodstrand og søgte formodentlig til deres Sommeropholdsted paa Amager (Dagbladet 17 Febr. 1898). — Er der nogensinde oplyst noget om Aarsagen til den store Storke-Kalamitet i 1856? Jeg husker den overmaade godt fra min Barn-dom, og Fænomenet, d. v. s. den almindelige Forsinkelse eller fuldstændige Udeblivelse af Storke paa Egnen som overalt i Landet, var et yndet Emne i de ungdommelige Breve. — En højst mærkværdig, men i Betragtning af Meddelerens gode Navn (den f. Eks. i Krøyers Naturh. Tidsskr. undertiden nævnte Provst Carstensen i Thy) sikkert paalidelig Beretning om Maaden, hvorpaa en Stork befriede sin Rede for 2 nedkastede Unger, der i uskadt Stand atter var lagt op til den, kan eftersés i Schade's Beskrivelse over Øen Mors 1811 S. 185.

Ciconia nigra, Sort Stork. Har ynglet i Vedby Skov ved Slagelse 1863. Hertil maa vel referere sig Kjærbøllings efterladte Notits (Kjærbølling S. 472), at den har ynglet ved Vedbygaard. Til de jyske Ynglesteder kan føjes Tofte Skov ved Lille Vildmoses sydøstlige Del, hvor jeg selv har haft Lejlighed til at se Reden med store Unger i et gammelt Egetræ i Begyndelsen af 90'erne.

Phalacrocorax carbo, Skarv. Paa en Udflugt i August Maa-ned 1866 saa jeg ved Reersø (ved Storebælt) en stor Flok Skarver, først lejrede paa en Stendysse ude i Stranden, senere svøm-mende omkring.

Falco subbuleo, Lærkefalk. Den Ligegyldighed, eller hvad man skal kalde det, som Fuglene undertiden viser overfor Tilstedeværelsen af Mennesker, kan vist være af en meget forskellig Natur. Hos visse højnordiske Fugle ansés den med Rette for at være begrundet i, at de ikke endnu har opdaget Menneskets Træskhed, hvilket ogsaa kan være Tilfældet med pur unge Fugle, som nylig har forladt Reden. En Fugl som Krognæbbet er vel bekendt i denne Henseende, og jeg har selv overbevist mig herom en Vinter, 1890—91, da der var mange af dem her i Landet; de fløj ikke, fordi man færdedes imellem de temmelig lave

Rønnebærtræer i Botanisk Have, hvori de sad, og jeg har med min Stok trukket en Gren, hvorpaa der sad en Krognæb, et godt Stykke ned, inden Fuglen behagede at flyve. For andre Fugles Vedkommende ligger det sikkert i deres Natur, f. Eks. Rødkælken, under hvilken der anføres nogle Eksempler, og Vendehalsen; denne har jeg paa Bornholm iagttaget paa Foraarstrækket, og jeg har staaet nogle ganske faa Skridt fra den og sét paa den, mens den sad ganske rolig i Mandshøjde i et lille Træ; det er vist en velbekendt Ejendommelighed ved den. Hos visse Smaafugle har deres Mangel paa Skyhed vel en hel anden Grund, nemlig den, at de ikke let bemærker et Menneskes Nærværelse.

Men det er sikkert ofte Tilfældet, at Fugle, ligesom andre Dyr, der ellers ikke er tillidsfulde, kan have en instinktmæssig (sit *venia verbo*) Fornemmelse af, hvorvidt der er noget at være bange for eller ikke. Anderledes kan jeg f. Eks. ikke forklare mig følgende lille Episode, idet jeg gaar ud fra, at den paagældende Fugl ikke hører til dem, der i særlig Grad er ligegyldige overfor Menneskene. Den 8 Oktbr. 1875 gik jeg i Universitetets (dengang ny) botaniske Have og bemærkede en Fugl, der syntes ivrig beskæftiget paa Jorden ved Siden af en Græs-Rabat; da jeg kom nærmere, saa jeg, at det var en Lærkefalk, der var i Færd med at fortære en Fugl; jeg rykkede saa forsigtig som muligt ind paa den, men blev dog snart opdaget; dette syntes ikke at genere, thi efter at have maalt mig med Øjnene og sandsynligvis forsikret sig om, at jeg var uskadelig, fortsatte den ganske rolig sit Maaltid. Jeg avancerede imidlertid nærmere, medens Fuglen skiftevis nød sit Bytte og sendte mig et lille Sideblik, uden at give mindste Tegn paa Angest. Endelig stod jeg neppe halvandet Skridt fra den, og nu fikserede den mig noget længere og skarpere, dog øjensynlig langt mindre forbauset over mig end jeg over den; den gav sig imidlertid atter til at æde, og først, da jeg gjorde et rask Skridt lige ind paa Livet af den, lettede den og fløj langsomt ind mellem Buskene, men tog sit Bytte med.

Aquila fulva, Kongeørn. Skudt 11 Decb. 1865 i Neble Sogn paa Oremandsgaard af Forstaspirant Rung (Berlingske Tidende 17 Decb. 1865). En Kongeørn, som havde et Vingefang af 4 Alen, er ifølge »Fyens Avis« for nogen Tid siden bleven skudt paa Glorup. Der skal forøvrigt i Vinter være set usædvanlig

mange Ørne, baade Konge-, Hav- og Fiskeørne, paa dette Gods og paa det tilstødende Ørbæklunde (Berlingske Tidende 16 Marts 1866). Lolland-Falsters Stiftstidende skriver 1 Novb. 1866, at der ifølge Rigstidenden i Egnen af Frederiksværk er fanget en Kongeørn, der maalte o. s. v. En Skov i Nærheden af Maribo Sø, Aaleholt, »udmærker sig ved meget høje Bøge, i hvis Kroner 2 Par Ørne (Kongeørn og Havørn) have anbragt deres Reder« (E. Rostrup, Laalands Vegetationsforhold. Vid. Medd. fra Naturh. Foren. 1864 S. 57). — Ret oplysende m. H. t. Hyppigheden af Ørne her i Landet før og nu er følgende Artikel: Ørnejagt. I Anledning af en Meddelelse i et jydsk Blad, hvori det berettes som en Sjældenhed, at der var skudt en Ørn, oplyser »Møens Avis«, at der paa Møen, navnlig i Ulfshale, aarligt skydes et ikke ubetydeligt Antal Ørne. I indeværende Vintertid er der i den nævnte Skov og nærmeste Omegn skudt 6 og i Røddinge 2 Ørne, hvoraf den ene var en Kongeørn; i de sidste 4 Aar er der i det Hele taget skudt over 30 Ørne paa Møen. Blandt de iaar skudte Ørne var Størstedelen gamle; een iblandt disse havde et Vingefang af 97 Tommer. Som en Mærkværdighed anføres, at mellem 10de og 19de Decb. 1863 blev der i Ulfshale af Vægter Jørgen Knudsen skudt 11 Ørne. — I Vinteren mellem 1864 og 1865 blev der fra Rosenfeldt paa Sjælland til Stege sendt 4 Havørne og een Kongeørn, som vare skudte der paa Godset (Dagbladet 15 Februar 1866).

Aquila nœvia, Skrigørn. Skudt paa Falster i Slutningen af 90'erne samt i den første Halvdel af September 1905 (Plantør N. Andersen, mundtlig Meddelelse).

Circus cyaneus, Blaa Kærhøg. Skudt ved Brahetrolleborg paa Fyn i Foraaret 1892 (Forstkandidat V. Clausen).

Pandion haliaëtus, Fiskeørn. Yngler i Stokkebjerg Skov ved Skarritsø (skrevet 1864).

Nyctea nivea, Sneugle. Skudt ved Aarhus midt i Novb. 1864, ved Engelsholm pr. Vejle i Vinteren 1865, ved Søndervest (paa Møen?) 21 Febr. 1866, den sidste Angivelse ifølge Berlingske Tidende for 23 Febr. 1866.

Columba palumbus, Ringdue. Har jo ellers Ord for at være en meget sky Fugl, men der anføres dog flere Eksempler paa, at den yngler i umiddelbar Nærhed af menneskelige Boliger. Saaledes havde ogsaa et Par Ringduer Rede i et stort Lindetræ paa Endrupholm, og det skønt Træet stod i selve Borggaarden,

og Reden var anbragt i den Side af Træet, der vender lige ud imod Hovedindkørslen, saa Vognene maatte passere tæt forbi.

Upupa epops, Hærfugl. Gaardejer Severin Hansen i Lyngby ved Grenaa har ifølge »Aarh. Stiftstid.« for kort Tid siden skudt en meget sjælden Fugl, nemlig en Hærfugl eller Hærpop (*Upupa epops*), der i nogle Dage havde opholdt sig i hans Roevang (Tillæg til Dagbladet for 25 Novb. 1891).

Pica caudata, Skade. En helt hvid Skade skudt ved Giese-gaard i Foraaret 1898 (Forstkandidat Rauch). — At Skaden ogsaa overfalder voksne Smaafugle, har jeg set Eksempel paa en Dag i Botanisk Have (Maj 1888). Jeg hørte en Spurv skrigende og saa, hvor Lyden kom fra, en stærk beskæftiget Skade i Toppen af et lille Træ. Da jeg kom nærmere, faldt der en Spurv ned fra Skaden, satte sig i en meget forpjusket Tilstand paa en Gren, hvor den rettede lidt paa det derangerede Toilette. Den var dog ikke værre tilredt, end at den kunde flyve sin Vej.

Corvus monedula, Allike. Som Eksempel paa et usædvanligt Valg af Redeplads kan anføres, at et Par Alliker havde Rede i Stenløse Præstegaards Have i et Vedbend-Espalier paa Muren lige uden for Vinduerne.

Lanius collyrio, Tornskade. I Haven til Carolinekilde ved Odense saa jeg (1885) baade Fugle og Frøer spiddede paa Torne af denne Røver. Det er jo i og for sig ikke noget nyt, men ses dog vist ikke saa almindeligt.

Lanius excubitor, Stor Tornskade. Skudt i 4 Eksempel. ved Brahetrolleborg i Januar 1892 (C. Clausen). Meddelelsen heraf havde skudt en lille Fugl (Gulspurv?), men en Stor Tornskade slog ned og tog den bort for Næsen af ham.

Sitta europæa, Spetmejse. Idet jeg henviser til dette Tidsskrifts 2det Bind S. 173, hvor jeg har meddelt en Iagttagelse af Professor Russow¹ i Dorpat ang. Spetmejsen, skal jeg bemærke, at jeg selv, i Forsthaven ved Charlottenlund, senere har haft Lejlighed til paa saa nært Hold at se den sidde paa en Stamme med Hovedet nedefter, at jeg tydelig kunde se, at den havde sit ene Ben bagud, altsaa tilvejs. Naar jeg nu ser paa Afbildningerne af Spetmejsen i tilsvarende Stilling, forekommer de mig ikke rigtig naturlige, fordi dette Forhold ikke er taget i Betragtning.

Alauda alpestris, Bjerglærke. I Dagbladet for 8 Marts 1865

¹ Ved en Trykfejl staar der Rüssow.

læses følgende, som det, saavidt jeg kan skønne efter den fuldstændig forvirrede Fremstilling af Bjerglærkens Udbredelsesforhold i Kjærb. S. 334—35, ikke er ganske overflødig at henlede Opmærksomheden paa: En ornithologisk Bemærkning. »Dagbladet« for 24 ds. har efter »Vejle Avis« optaget en Beretning om en sjælden Fugl (Bjerglærken, *Alda alpestris*), som efter bemeldte Blad kun een Gang tidligere vides at være skudt her i Landet. Dette var nemlig Tilfældet 1 Januar 1850, da et Par Stykker af denne Art blev skudte ved Hessel Forstrand pr. Grenaa. Om bemeldte Fugl før dette Tidsrum eller de nærmeste Aar derefter har været en Sjældenhed her i Landet, veed jeg ikke; men baade af mig og andre her i Byen er den skudt her ved Stranden i Aarene 1860, 61 og 62. Jeg veed, at den er set i 1863, ligesom jeg atter iaar i Forening med samme Skytte, som den 1 Januar 1850 skød de to første Eksemplarer, den 21 Februar saa en Flok paa 14 Stykker, ligeledes ved Stranden. Jeg tør saaledes bestemt paastaa, at Bjerglærken i de senere Aar ikke alene ikke er nogen sjælden Fugl her i Landet, men at den endogsaa temmelig sikkert aarlig besøger os paa sin Vandring mod Syd fra dens oprindelige højnordiske Hjem. Ebeltoft den 28 Febr. Ø.« Meddeleren er aabenbart den Skolelærer Østergaard, som ogsaa har givet andre Oplysninger om Bjerglærken. Det fremgaar iøvrigt af ovenstaaende, at det ikke blot er senere end 1865, at Østergaard har kendt den som en almindelig Vintergæst (Kjærb. S. 334), men ogsaa de forudgaaende Aar. — Vej-assistent Frellesvig, Holstebro, skød 2 Bjerglærker 29 Novb. og 4 d. 5 Decb. 1903 ved Skave, Ø. for Holstebro.

Alda cristata, Toplærke. Denne Fugl er en af de fornøjeligste Berigelser af vort Lands Fauna, ikke mindst derved, at den ved sit kvikke Ydre, friske Stemme og livlige Væsen spreder en vis Poesi over ellers tarvelige¹ Lokaliteter, som Stationsbyernes kedelige Gader eller endog Banegaards-Terræner, og ved sin Forekomst paa saadanne meget aabne Steder let gør sig bemærket. For 50 Aar siden var den sjælden, nu er den almindelig, foreløbig i alt Fald i Jylland. Jeg har gaaet de mange Iagttagelser, der er meddelte om dens Optræden, igennem, for om muligt at komme under Vejr med, om den i dette Tidsrum af 50 Aar har udbredt sig jævnt og successivt, eller om dens store Udbredelse er knyttet til et kortere Tidsmaal, og skal i det føl-

¹ NB. i en Naturvens Øjne.

gende søge at belyse dette. — Til dens, om jeg saa maa sige, Forhistorie hører, at Melchior har iagttaget den ved Herlufsholm, og det maa have været før 1831, Melchiors Dødsaar, samt at Teilmann i 1823 skriver om den: Toplærken er meget sjælden. Kun een Gang har jeg set den i September¹. Det er saa iøvrigt naturligt at begynde med Kjærbølling 1ste Udg. 1852, hvor der siges: »Denne hertillands sjældne Art«, og hvor der angives, at enkelte Par yngede omkring Varde. Næste Iagttagelse er fra 1860, da Gad iagttog et Par i Sæby, 1863 igen iagttaget i Sæby (havde, saa vidt jeg forstaar, havt fast Ophold i den Tid); samme Aar iagttaget i 2 Eksp. paa Chausséen ved Hjørring samt mellem Aarhus og Riis Skov, og 1867 blev den set i Gaardene ved Viborg. Det var altsaa faa og spredte Iagttagelser. I 1868 holdt Prof. Reinhardt en Universitetsforelæsning, der strakte sig over 2 Semestre, over Danmarks Fuglefauna, og blandt Tilhørerne var Meddeleeren af disse Linier. Reinhardt resumerede vort Kendskab til Toplærkens Udbredelse saaledes: Standfugl. Meget sjælden; findes i Hertugdømmerne og i det sydlige Jylland og gaar op til Grenaa. Omtrent samtidig (Naturhist. Tidsskr. 3 Række, 6 Bd. 1869—70) udtaler Fischer sig saaledes: Rimeligvis vil den efter kortere eller længere Tid igen forsvinde og indskrænke sig til sit gamle sydligere Hjem.

Altsaa omkring ved 1870 var Fuglen endnu sjælden, men omtrent fra den Tid synes der at komme Fart over dens Udbredelse, efter Angivelser fra forskellige Steder at dømme, som det bliver alt for vidtløftigt at referere her, og i 1888 kunde Collin (Bidrag II) udtale: I de senere Aar er den temmelig almindelig næsten overalt i Jylland, især paa Trækket og om Vinteren. Og i 1895 (Bidrag III): Den breder sig fremdeles i Jylland og forekommer næsten overalt paa Halvøen. Vi faar altsaa det Billede af Toplærkens Udbredelse, at denne, efter at Fuglen i en længere Række Aar har havt en meget sparsom Forekomst, hovedsagelig falder omtr. i de 20 Aar 1870—1890, og nu er der meget ringe Sandsynlighed for, at Fischers Spaadom vil gaa i Opfyldelse. — Dens Udbredelse her i Landet udenfor Jylland skal jeg ikke komme ind paa, da denne endnu er i sin Begyndelse, men det forekommer mig nok værd indtil videre at notere Iagttagelserne over dens Forekomst. En Ting

¹ Faber ytrer, dog maaske uden Grund, nogen Tvivl om Rigtigheden af denne Iagttagelse (Ornithologiske Noticer 1824 S. 26).

skal jeg dog gøre opmærksom paa, at den (bortset fra den gamle Iagttagelse fra Herlufsholm) først har begyndt at optræde udenfor Jylland, efter at den dér var bleven almindelig, idet den nemlig først er iagttaget 1875—77 omkring Odense.

Ruticilla titys, Sort Rødstjært. Naar denne nævnes paa dette Sted¹, hvor den ikke hører hjemme efter Rækkefølgen, er Grunden den, at Behandlingsmaaden slutter sig til foregaaendes, idet det nemlig er dens Udbredningshistorie, det drejer sig om, skønt denne og de to følgende, som af samme Grund kommer paa urette Sted, ikke tilnærmelsesvis har vundet en saadan Udbredelse som Toplærken. Ogsaa den sorte Rødstjært har sin Forhistorie. Teilmann skriver 1823: »Besøger os i September«², og om en Forekomst i 20'erne i forrige Aarh. fra Marmorkirkens Ruiner i København foreligger der ogsaa Meddelelse³. Ellers er den først iagttaget 1872, og den er fra dette Aar og Aarhundredet ud af og til bemærket i det sydligste Jylland, tildels rugende. I 90'erne, men bestemt naar angives ikke, er den set ved Stensmark ved Grenaa, og som isoleret staaende Iagttagelse kan anføres, at den er angivet af tyske Ornithologer fra Allinge paa Bornholm 1886. Først i dette Aarhundrede er den ellers iagttaget Ø. f. Jylland, men meget sparsomt, f. Eks. paa Sjælland: 1901 Hellerup, 1903 Roskilde og København, 1904 Helsingør, 1905 Hammer S.Ø. f. Næstved og 1906 Haslev. De andre Iagttagelser fra Jylland, Fyn og Falster er ligeledes meget spredte. Billedet, vi faar af denne Fugls hidtidige Udbredelse her i Landet, er altsaa dette, at den først i lang Tid med en vis Sejghed har holdt sig i det sydligste Jylland, og derefter, i den sidste halve Snes Aar, er iagttaget spredt over det meste af Landet. Det forekommer mig ikke uinteressant, at allerede Bechstein, hvis Forfatterskab ligger over 100 Aar tilbage i Tiden, skal have sagt om *Ruticilla titys*, at den havde Tendens til at brede sig mod Nord.

Oriolus galbula, Pirol. Denne kan der ogsaa være Grund til at se paa i denne Sammenhæng. Ogsaa Pirolen angives af Teilmann fra Endrupholm (1823): »Man seer undertiden denne Fugl i Mai paa Vestkysten af Jylland, og har Leilighed at be-

¹ Materialet til denne Fugls Udbredelsesforhold er samlet af V. Weibüll i dette Tidsskr.'s 2 Bd. S. 104; men i nærværende Opsats er det Tidsfølgen, det kommer an paa. ² Faber tvivler ogsaa om denne Iagttagelses Rigtighed (O. N. S. 24). ³ Nærv. Tidsskr. 2 Bd. S. 167.

undre dens skønne Stemme«. Allerede 1848 iagttaget saa nordligt som ved Grenaa (Bonnez) og senere overmaade spredt i Jylland, f. Eks. 1863 baade ved Ribe, Ringkøbing og Asdal i Vensyssel. Men den er forholdsvis tidlig gaaet Ø. paa, nemlig før 1852 iagttaget ved Hesselagergaard i det sydl. Fyn, og saa forresten i Løbet af Aarhundredet iagttaget fra Hofmansgave til Thorseng, fra 1870 over en stor Del af Lolland, i Begyndelsen af 90'erne i det nordligste og sydligste Falster (N. Alslev—Bøtø), ligesom den ogsaa har faaet endel Udbredelse paa Langeland. Fra 1881 iagttaget paa Sjælland og Møn, men i Sjælland har den paa en enkelt Undtagelse nær (Færgelunden ved Jægerspris 1893) holdt sig i den sydligere Del, saa det altsaa bør særlig bemærkes, naar den iagttages mere N. paa. Med Undtagelse af dette sidste Træk, kan det ellers siges, at der er noget vist springende i dens Udbredelse. Først optrædende i det sydlige Jylland, har den dog i det hele bredt sig mod Ø., kom senere til Falster end til Lolland, senere til Sjælland end til Fyn og er iagttaget senere paa Møn end paa Sjælland.

Den hører til de Fugle, der ikke let undgaar Opmærksomheden, hvor den findes. Den holder sig ganske vist meget skjult, men den lader flittig høre fra sig, og med en lille Smule Sans for Fuglestemmer kan man ikke undgaa at lægge Mærke til den. Fra Endrupholm, hvor den var almindelig i 60'erne, er jeg meget fortrolig med dens Røst; i Sommerferien, naar der var bleven mere stille mellem Fuglene, dominerede den fuldstændig. Naar man fra Heden eller Engene nærmede sig Haven, var Pirolen det første, man hørte, og dens Stemme bidrog i høj Grad til at give det hele en bestemt Karakter. Da jeg adskillige Aar efter gik og hørte Pirolen fra Haver i Rhinegnene, var det ligesom hele det ejendommelige Sceneri fra Endrupholm traadte levende og anskueligt frem for mig; andensteds havde jeg nemlig den Gang ellers ikke hørt den. Den har dog nu i mange Aar været næsten forsvundet derfra, og Gaardens Ejer er ikke utilbøjelig til at sætte dette i Forbindelse med den stærke Overhaandtagen af Skovskaderne.

Parus cristatus, Topmejse. Var der i visse Maader noget springende i Pirolens Udbredelsesforhold, gælder dette i endnu højere Grad Topmejsen. Men her er det ogsaa et særligt Forhold, der gør sig gældende. Den hører til de Fugle, der breder sig, fordi visse ydre Forhold begunstiger dens Udbredelse, i fore-

liggende Tilfælde Kulturen af Naaletræer. Med Forbigaaelse af en ældre Angivelse fra Albertslund ved Roskilde Kro er den iagttaget: 1868 Margaard ved Odense, 1890 Kolding, 1893 København, 1895 i Silkeborg Vesterskov, under Forhold, som tyder paa, at den har ynglet; i Juli 1898 og i samme Maaned 1903 har jeg set den i Granplantagen ved Endrupholm, og senere er den sikkert iagttaget mange Steder. Januar 1908 blev det sagt mig, at den for Tiden var ret almindelig i Skovene ved Silkeborg. Udbredelsen er altsaa yderst spredt, og Indvandringen har ikke som hos de 3 foregaaende fundet Sted sydfra.

Parus ater, Sortmejse. Skudt i Sorø Akademihave 7 Marts 1865.

Troglodytes parvulus, Gærdesmutte. Dens Rede har jeg i Vonsild Præstegaard (S. f. Kolding) truffet i en vistnok ret ualmindelig Skikkelse. Den fandtes ikke under, men i Tagskægget, idet der fra dettes lige afskaarne Del gik et Rør skraat opefter, som saa foroven var krummet nedefter og udvidet til den egentlige Redeplads; det hele havde altsaa Form af en Retort med nedadrettet Rør. Der var Æg i Reden, som Fuglen var i Færd med at ruge, skønt det var 22 Juli (1897).

Sylvia cinerea, Tornsangere. Er som bekendt den af vore almindelige Sylvier, der er mindst tilbøjelig til at opholde sig i Nærheden af mere bebyggede Steder. En ret god Illustration hertil er følgende: I Aaret 1896 nedskrev jeg en Liste over de Fugle, jeg i Løbet af 3 Aar havde iagttaget i en privat Have i Nærheden af Bülowvej, og bemærkede bl. a., at *Sylvia cinerea* ikke var truffet, mens den jævnlig var at træffe i den nærliggende Landbohøjskolehave, hvor Terrænet var aabent i V. og her omgivet af Marker. Men senere blev dette Terræn bebygget med høje Huse, og 1906 noterede jeg: Efter den stærke Bebyggelse træffes *Sylvia cinerea* aldrig i Landbohøjskolens Have. Det var derfor en hel Begivenhed, at jeg to Dage i Træk — men heller ikke mere — i Juni 1908 hørte den derinde; den var blevet en fremmed Fugl.

Sylvia curruca, Gærdesanger. En Dag først i Juni (1909) blev jeg i Landbohøjskolens Have opmærksom paa en ret vedholdende Kvidren, som jeg straks henførte til *Sylvia curruca*; det var ganske det samme spinkle Foredrag, som er karakteristisk for denne, inden den sætter i med sin Klapren. Den blev ved at kvidre uden at klapre, hvad den jo undertiden gør, men en-

gang imellem højnede den Præstationen og lejlighedsvis hævede den sig næsten til et anstændigt Havesanger-Standpunkt. Jeg anfører denne i og for sig ubetydelige Iagttagelse, som jeg ogsaa ellers en enkelt Gang har havt Lejlighed til at gøre, fordi den yderligere viser Slægtskabet mellem disse to Fugles Sang, der, hørt paa Frastand, lyder saa himmelvidt forskellig. *S. curruca*, *S. cinerea* og *S. atricapilla* har jo som bekendt det tilfælles, at deres Sang bestaar af 2 Afsnit, en sagte forudgaaende Kvidren, som ofte udelades og ikke høres paa længere Afstand, og derefter et Slutningsafsnit, der er det, der giver hver enkelt Art sit Særkende. Dette sidste Afsnit har nu *S. hortensis* helt kastet bort, men derimod oparbejdet den kvidrende Indledning til sin velkendte smukke og fyldige Sang — eller ogsaa har den aldrig havt Slutningsafsnittet; dette vilde det være interessant at vide, men det er et forfængeligt Ønske. Medens vore 3 andre Sylvier (*S. nisoria* kender jeg ikke) undertiden udelader Slutningsafsnittet og lader det bero ved Kvidderet, har jeg aldrig hørt eller set omtalt, at andre har hørt Havesangeren præstere noget, der svarer til Slutningsafsnittet. Ved meget nøje og paa nær Hold at iagttage de 3 nævnte Sangere, vil man dog ikke saa sjældent faa Indtrykket af, at Sangens to Afsnit ikke altid er skarpt adskilte, hvilket ogsaa et eller andet Sted er bemærket for Munkens Vedkommende, den, der kommer Havesangeren nærmest, og jeg mener ogsaa at have bemærket, at *S. curruca* næsten aldrig klaprer, uden at der gaar i det mindste nogle ganske faa kvidrende Toner forud; naar den er rigtig oppe, yder den rigeligt Materiale til Iagttagelse, da den saa klaprer med 5 til 10 Sekunders Mellemrum. Der er noget interessant ved disse Sylviens Sang, og det maatte være af megen Interesse at høre deres Slægtninge udenfor vor egen Fauna; muligvis vilde man derved faa Lejlighed til at høre Overgangsformer imellem dem. — Det er et kedeligt d. v. s. lidet betegnende dansk Navn, Gærdesangeren har faaet. Der kunde i og for sig godt være Mening i, i Analogi med Munken, at kalde den Mølleren (Tyskerne har Müllerchen); men det falder alligevel lidt suffisant.

Sylvia nisoria, Høgesanger. Ynglede ved Sorø 1865 (O. M.).

Turdus merula, Solsort. En hvidspættet Solsort har i Efteraaret 1903 opholdt sig i Landbohøjskolens Have; det følgende Aar rugede den Unger ud sammesteds, men de syntes at have været normalt farvede. Ved Orenæs paa Falster blev i 1906

nedlagt en hvid Solsort (Forstkandidat Rauch). Som et Eksempel paa Solsortens Civilisation kan anføres, at den i 1906 havde Rede paa den indvendige Side af Gavlen paa et af Væksthusene i Landbohøjskolens Have; den naaede at faa Unger, men disse døde.

Erithacus rubecula, Rødkælk. Det er to Gange hændet mig, at jeg er bleven betænkelig ved en Optegnelse om første Dag for Iagttagelsen af Løvsangeren og har tænkt mig Muligheden af, at det maaske var Rødkælken, jeg havde hørt. Sagen forekom mig dog temmelig utrolig, hvad vist ogsaa de, der kender disse Fugle, vil finde. Der dæmrede imidlertid noget for mig om, at jeg forlængst havde havt Føling med denne Betragtning, og ved at se efter i mine ældre Notitser, fandt jeg i Optegnelser om en Ekskursion i Foraaret (5 April) 1875 følgende Bemærkning om Rødkælken: »... i Sangen forekommer der undertiden Steder, som minder paafaldende om *Sylvia trochilus*.« Jeg tillader mig derfor at rette det Spørgsmaal, om andre skulde have gjort en lignende Iagttagelse. — Er der Fugle, som man er fristet til at anvende Ordet »tillidsfuld« paa, er det nok denne, og det er jo saa velbekendt. Jeg skal dog her nævne et Par Eksempler: Som ung stod jeg engang i en Have tilligemed nogle andre og lagde Mærke til en Rødkælk, der var meget lidt bange af sig, saa lidt, at den løb ind mellem Fødderne paa en af de tilstedeværende. Jeg har i Ordrup Krat staaet saa nær ved dens Rede, paa hvilken den rugede, at jeg med Lethed kunde grebet den med Haanden, uagtet den laa og saa paa mig. En Rødkælk havde slaaet Følge med Forstkand. V. Cl. i Skoven og satte sig paa hans Stok, da han holdt den hen imod den. En gammel kvindelig Havearbejder fortalte mig, at en Rødkælk viste sig saa omgængelig, at den kom og satte sig paa Skaffet af det Skuffejern, hvormed hun gik og arbejdede¹.

Luscinia philomela, Nattergal. En Nattergal iagttaget ved Ellinggaard i Vensyssel ved Frederikshavn (Hjørring Amtstidende 1884, Nyholm). Hvorledes staaer det til med Kendskabet til

¹ Denne Fugls Tillidsfuldhed er gammelkendt. Goldsmith (18de Aarh.) skildrer i »The vicar of Wakefield« et Middagsmaaltid paa Marken og siger: Vor Tilfredshed forøgedes yderligere ved, at to Solsorter sad i Hækkene lige over for hinanden og sang Vexelsange, medens den tamme Rødkjælke hoppede omkring og pikkede Brødkrummer af vore Hænder. — Fra England, hvor »Robin« er saa populær, kunde der vist berettes meget af det Slags.

Nattergalens Forekomst N. for Limfjorden? Der siges nok, at den ikke yngler der, men blot Iagttagelsen af den maa vel være en Begivenhed, siden den er kommet i Avisen.

Passer domesticus, Huspurv. Spurvene slider med stor Ihærdighed Barken af unge Lindegrene i lange Tjavsler, formodentlig for at benytte dem til Redemateriale. Dette har jeg set til forskellige Tider og forskellige Steder, men jeg har aldrig set dem mishandle andet end netop Lind paa denne Maade; de maa vide Besked med den sejle, solide Bast, disse Grene indeholder.

Passer montanus, Skovpurv. For mange Aar siden lagde jeg Mærke til, at de Spurve, der havde Rede mellem Stenene i en meget dyb Brønd i en Gaard paa Landet, alle tilhørte denne Art. Iøvrigt et mærkværdigt Valg af Redeplads; thi hvor i al Verden slipper Ungerne levende fra det, naar de skal forlade Reden og op af Brønden?

Fringilla coelebs, Bogfinke. Naar begynder Bogfinken at synge, og hvem tager først fat, den eller Solsorten? Bogfinkens første Slag falder efter 20 Aars Iagttagelse (ved København) fra 23 Jan. —28 Febr., og Middeldatoen er 13 Febr. For at kunne sammenligne den med Solsorten, har jeg dog taget Middeltallet af 12 Aar, 1896—1908, med Overspringning af 1902, hvilket imidlertid ogsaa giver 13 Febr. Middeldatoen for Solsorten er i disse samme 12 Aar 23 Febr., 1ste Dag 16 Febr., sidste Dag 6 Marts. Altsaa: Solsorten begynder en halv Snes Dage sildigere end Bogfinken. Alwin Voigt lader Solsorten begynde at synge i Slutningen af Febr., Bogfinken i Marts (gældende for Leipzig).

Loxia curvirostra, Korsnæb. 29 Juli 1898 og derpaa jævnlig Resten af Sommerferien havde jeg Lejlighed til at iagttage Korsnæbbet ved Endrupholm, dels enkeltvis, dels i Smaaaflokke, baade ældre Fugle og unge, stærkt plettede paa Undersiden. De pillede ikke blot i Grankogler, men ogsaa i Kogler af Bjergfyr.